

Introducció

A finals del segle XVIII i al llarg del XIX, Catalunya va viure un ressorgiment econòmic gràcies al comerç amb el continent americà. El 1756 la Corona va autoritzar el port de Barcelona a enviar vaixells a Amèrica, el 1765 es va obrir a nous ports el comerç amb les Antilles i el 1778 el rei Carles III va decretar el **lliure comerç**.

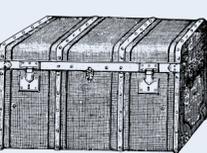
El **comerç colonial** consistia a exportar a Amèrica productes manufacturats i importar matèries primeres per a les seves indústries. Des d'Amèrica tornaven vaixells carregats de café, sucre, tabac i cacau, i des de Catalunya s'exportaven teixits, vi, aiguardent, fruita seca i pa-per.

Per què van emigrar els catalans?

Hi va haver dues grans classes d'emigrants: els que fugien per problemes econòmics i no tenien feina i els que marxaven per guanyar més diners per als seus negocis. Dels primers, molts van marxar quan a les zones rurals de Catalunya va arribar la fil·loxera, un insecte que va matar moltes vinyes.

Aquest moviment es va estendre sobretot a les zones del litoral, entre la població marinera.

La majoria d'emigrants santpolencs anaren a Cuba i després, per ordre d'importància, a Uruguai i a Argentina.

Va ser una **emigració en xarxa**, és a dir, abans d'emprendre el viatge ja tenien un destí escollit i una feina assegurada. L'emigració estava basada en les relacions familiars i de veïnatge: normalment el primer a emigrar era el pare o un jove solter que anava a treballar com a aprenent en algun negoci familiar o d'algun amic, un cop a Amèrica el jove passava informació sobre les possibilitats, i després marxaven cap allà els germans de manera successiva, segons l'ordre d'edat, els cosins i els veïns seus. Abans d'emigrar, era important que el jove dominés bé la lectura, l'escriptura i tingués coneixements de matemàtiques i de comptabilitat perquè així ho tindria més fàcil per trobar-hi feina.

Les dones van emigrar poc, la majoria quan ja s'havien casat, tenien el marit a Amèrica i aquest les reclamava.

Qui eren els indians o “americanos”?

Per indians, o americanos, entenem tots aquells homes que, entre finals del segle XVIII i començaments del XX emigraren cap a les colònies d'ultramar amb la idea de fer fortuna i millorar la seva situació econòmica i social.

El prototip de l'emigrant català de mitjan segle XIX era un home solter, adolescent o jove, entre 14 i 18 anys, amb empena i capacitat de treball.

Per a obtenir la qualificació d'americano calia que l'interessat, enriquit o no, tornés a casa. Els qui ho feren amb les butxaques plenes exterioritzaren el seu nou estatus social, superior al que els corresponia per naixement. Molts passaren els últims anys de vida retirats en còmodes residències i vivint de renda, d'altres, a més, esdevingueren personatges influents en tots els àmbits i promogueren tota mena d'accions benèfiques.

Però molts dels qui marxaren a fer fortuna no van triomfar mai. Als qui, tot i anar mal dades, tingueren el valor de tornar a casa se'ls deia que «havien perdut la maleta a l'estret».

Les dones dels indians

Malgrat haver quedat amagades, les dones tenen un paper molt important en aquesta història. Son omnipresents en l'aventura indiana, com a mares, filles, esposes o vídues, riques, pobres o esclaves. El seu nom pot no haver transcendit però moltes de les seves accions, fixades en documents o mantingudes en la memòria popular, formen una part in-negable d'aquest llegat indià.

A les vídues dels americanos enriquits sovint, a través d'assessors i procuradors, els tocava d'administrar els diners heretats, que no eren pocs. Moltes, en tornar a Catalunya, invertiren en negocis immobiliaris.

Com els seus marits, elles també donaren part de les seves fortunes a obres de caràcter social i benèfic. A banda de les moltes dones d'indiàns que es dedicaren a gaudir de la vida voltades de luxes i comoditats, d'altres destacaren per les seves activitats culturals.

Ruta Sant Pol dels indians

Can Planiol

Abat Deàs, 30

Construcció de l'arquitecte Ignasi Mas Morell, del 1910, encarregada per Ramon Planiol per al seu germà Josep (Pep). Era la casa pairal dels Planiol, on ell havia viscut de petit amb els seus pares, llavors era una fusteria. Es reedifica el que ja hi havia.

És una mostra d'**arquitectura modernista** de l'estil de Mas Morell del primer període, amb façana molt ornamentada, on el gran protagonista és el color. Blau, vermell i blanc, esquitxats amb flors grana, cobreixen tota la façana. Com a curiositat al primer pis es poden observar l'escut de Sant Pol i la bandera de Cuba, que reflecteixen la relació entre l'arquitecte i Ramon Planiol (l'americano) que eren amics i van fer un viatge junts a l'Havana, on l'arquitecte hi va residir durant un temps. Allà va revalidar el seu títol d'arquitecte i hi va construir el Col·legi de Notaris i una casa per als Planiol.

Ramon Planiol Claramunt, va emigrar a Cuba (1873) per a treballar a casa dels Sauleda, a San Francisco de Paula. Arribà a Cuba amb 13 anys i va tenir la idea de vendre gaudule, que comprava a la capital i distribuïa amb un carret, als pobles d'interior. Es va independitzar i va establir-se a l'Havana, allà va anar posant nous negocis i bellugant els diners, i va arribar a ser propietari d'empreses importants de materials per a la construcció: fustes, marbres, ferro, ceràmica, rajola hidràulica... Fins i tot va gestionar el negoci de Victoriano Sauleda, quan aquest va tornar a Sant Pol: una fàbrica de terrissa per a construcció i usos varis. A Cuba va ser molt influent i, després, a Sant Pol. Es va casar amb una senyora mexicana de molt bona família, Clara Padilla. El 1924 va retornar a Sant Pol i a les seves empreses de Cuba hi anirien a treballar els seus nebots Jaume i Ramón Planiol Arcelós. En Ramon es quedaria a Cuba per continuar amb el negoci de l'oncle, seguint la mateixa trajectòria com a home de negocis i com a persona important i influent, i en Jaume tornà cap a Sant Pol per fer-se càrrec de la propietat de Can Reig, que el seu oncle havia comprat a la família Roca.

Ca l'Adroher

Abat Deàs, 23-25

Construït el 1875. Amb **arquitectura neoclàssica** d'aparença solemne i severa, és un edifici de planta baixa, dos pisos i coberta plana. El conjunt està dominat per un gran balcó amb tres obertures clarament d'inspiració neoclàssica per l'ordre, les proporcions i la moderació ornamental. Els angles de la façana son perfilats amb carreus de pedra granítica procedent del Palau del Marquès d'Alfarràs i els marcs i àmbits de les finestres i balcons, també. A la part posterior de l'edifici hi ha una torreta de quaita circular cupulada amb penell. És propietat de la família Adroher, establerta a Sant Pol des del segle XV. Alguns dels seus membres emigraren a Cuba i s'establiren a Manzanillo.

Bonaventura Adroher (1796-1873) fou pilot d'altura en l'època de navegació a vela i mentre feia la carrera a Amèrica va descobrir, a l'altura de Vigo, un banc de sorra molt extens que va quedar registrat amb el seu nom: Banc Adroher. Es va establir a Barcelona, a Cuba i finalment al seu poble natal. Aquí va impulsar festes i tradicions i es destacà en obres benèfiques. Va posar diners per la construcció de l'actual cementiri, una necessitat imperant en el Sant Pol del seu temps.

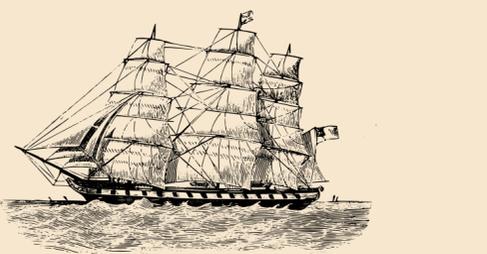
Navegació i escoles nàutiques

A partir del segle XIX els vaixells es van començar a construir amb ferro i acer. Catalunya va ser una gran constructora d'embarcacions de fusta, que es fabricaven o es reparaven a les drassanes, situades als ports o bé a les platges. Els artesans encarregats de fer aquesta feina es coneixien com a mestres d'aixa

En aquella època, creuar l'Atlàntic era dur, arriscat i perillós. Malgrat que el ferro i l'acer van fer els vaixells més segurs i fiables, les tempestes i els huracans que es formaven a l'oceà, que llavors no es podien preveure, convertien la travessa en una aventura plena de riscos. Els vaixells transportaven mercaderies per vendre a Amèrica, la tripulació, els passatgers i les provisions per poder alimentar-los.

La tripulació era el conjunt de persones que dirigien els vaixells i hi treballaven. Cada tripulant rebia un nom diferent en funció del càrrec que desenvolupava. Als velers antics, hi havia el capità, la màxima autoritat a bord; el pilot, que dirigia la navegació; el contramestre, que s'encarregava de les maniobres; el mestre, que era el màxim responsable de les mercaderies; i els mariners, que rebien les ordres dels oficials superiors.

Els pilots havien d'estudiar a les **reals escoles nàutiques** per poder navegar a través de mars i oceans. Havien de dominar les matemàtiques i els instruments de navegació. A Catalunya, la primera escola de pilots va ser la d'Arenys de Mar, que va obrir el 1780, i va ser una de les més importants. Més endavant també s'obriren escoles a Mataró, Vilassar i el Masnou.

Les cases indianes

Els indians van construir tres tipus d'edificis com a habitatge particular. La majoria van decidir-se per una casa, que solia estar a prop de la platja, tot i que també la podien construir al centre del municipi. D'altres indians van decidir retirar-se al camp i restaurar un mas amb estil colonial. Finalment, a les ciutats, es van construir palaus, uns edificis majestuosos a l'abast només dels indians més rics.

L'indià ordenava construir la casa abans de tornar a Catalunya. El primer que feia era posar-se en contacte amb algun familiar o amic de confiança perquè contractés els serveis d'un arquitecte o d'un mestre d'obres, que era qui dirigia la construcció de la casa. Des d'Amèrica enviava les directrius i els diners necessaris per iniciar les obres i un cop a casa només havia d'ocupar-se dels darrers detalls.

Als segles XVIII i XIX els indians van adoptar l'estil del neoclassicisme, a finals del segle XIX van apostar pel modernisme i avançat el segle XX, pel noucentisme. A Catalunya, les cases tenen característiques pròpies de cada estil, però també es poden observar cases on es barregen les característiques d'aquests i altres estils.

NEOCLASSICISME

- Els edificis imiten els antics temples grecs
- A les façanes, s'hi col·loquen columnes i frontals
- En els jardins es construeixen templets de planta rodona

MODERNISME

- A les façanes de les cases, hi observem elements de la natura: fulles, arbres, flors, etc.
- Predomini de les línies corbes davant les rectes
- Les formes dels edificis semblen tenir moviment
- Edificis molts ornamentats. No es deixa cap espai per decorar

NOUCENTISME

- L'arquitectura noucentista incorpora característiques del modernisme i del neoclassicisme
- Els edificis no només han de ser bells sinó també han de complir una funció social

Els patis de les cases

Popularment coneguts com *els horts*, es tancaven amb reixes de ferro i s'hi accedia per una portalada decorada amb motius colonials. A través de patis i jardins l'indià volia tornar a contemplar el paisatge tropical de Cuba i per això no hi faltava l'aigua ni la vegetació, que era molt abundant. Hi havia fonts, petits llacs, camins i tot tipus de plantes exòtiques.

Les plantes que hi conreaven eren les mateixes que es plantaven dins dels jardins cubans, però no totes eren originàries de Cuba. Per exemple, hi havia el taronger de Louisiana, originari dels Estats Units; les bugenvílies, que provenen d'Amèrica del Sud; i altres plantes com el castanyer d'Índia, els hibiscs, les magnòlies o el bambú.

La palmera s'ha convertit en un símbol de les cases indianes. Però no totes les cases que tenen palmeres son indianes! Avui hi ha més de dues-centes espècies de palmeres, la preferida dels indians era la palmera reial, originària de Cuba.

El Pla

Abat Deàs, 17

Casa construïda entre el 1870 i el 1880 pels emigrants de la família Sauleda al seu retorn de Cuba. El nom li ve donat a conseqüència del seu jardí davanter, ple de palmeres.

Amb **estil neoclàssic simplificat** que contrasta amb l'excès decoratiu de l'estil barroc precedent, i amb aparença solemne, mostra una façana pròpia dels manuals neoclàssics: estucada amb frisos policromats, balcons emmarcats per un frontó i balustrada de pedra artificial al terrat. Orientada a mar, compta amb un gran jardí d'aire colonial que té una font recoberta de rajola vidriada i una escultura de terrissa que representa un jove pescador amb una tortuga.

Associada amb **Josep Sauleda Villaronga** i el seu fill **Victoriano Sauleda**, que van passar de viure a la Havana a San Francisco de Paula (a 14 km), on en Josep hi comprà una botiga i hi treballava amb el seu fill, en Victoriano, que agafaria el relleu i faria créixer el negoci tot creant una fàbrica de terrissa per a la construcció i usos varis. Després de 28 anys a Cuba en Victoriano tornà cap a Sant Pol (el 1888) i tres anys més tard enviaria als seus fills Pepe i Arturo i al seu nebot Magi Passols Paulis a treballar a la botiga de Paula (a Cuba).

Can Roca Ravell

Manzanillo, 1

Data del 1916, mostra una arquitectura amb motius arabitzants i medievals i és un exemple d'**arquitectura de transició entre el neoclassicisme i el modernisme**.

Edifici de planta baixa i pis, que es caracteritza per la seva façana vermellosa amb franjes horitzontals de totxo vermell i de pedra d'imitació i per les finestres tres balconeres amb arc de mig punt al pis superior, una delles doble i decorada amb fris de ceràmica. Associada amb la família Roca, que emigraren a Cuba i s'establiren a Manzanillo (d'aquí li ve el nom al carrer).

La Família Roca a Cuba hi tenien una plantació i una fàbrica de sucre anomenada *Ingenio y tranquilidad* que era tan important que, fins i tot, hi tenien un tren que anava des dels camps de sucre fins a la fàbrica, aquest fou un dels trens més antics de la història de Cuba.

Francesc Xavier Roca Pujol era capità de vaixell, fill d'un modest pescador, en Pau Roca i Fonrodona, i de la Teresa Pujol Torrus. Casat amb Rita Vivas, els seus fills foren en Francesc Xavier Roca Vivas, la Francisca Xaviëra Roca Vives i **Jaume Roca Vivas** que, tot i que va néixer a Sant Pol, vivia a Manzanillo i fou el principal conductor de la fàbrica de sucre, situada als afores de la ciutat.

La **Francisca Xaviëra Roca Vivas** estava casada amb en Josep Adroher Vives, que fou jutge municipal de Sant Pol entre el 1890 i el 1893. La major part dels fills del matrimoni Adroher-Roca van anar a treballar al negoci de sucre familiar, amb el seu oncle Jaume Roca.

1 CAT /

La indústria del sucre

El **sucre** s'obtenia a través del conreu de la canya de sucre o canya dolça i es produïa als **ingenios**.

La producció del sucre era un procés llarg que començava recollint la canya. Un cop collida, es conduïa als **ingenios** on es pelava i es col·locava als **trapiches**. Els **trapiches** estaven formats per una sèrie de molins, moguts gràcies a la força animal, que premsaven la canya i li treien el suc o **guarapo**. També hi havia molins hidràulics que es movien amb l'aigua dels rius. Un cop premsada la canya, es bullia el suc i es portava a les **resfriaderas**, on se separava el líquid dolç dels altres, es colava i es cristallitzava.

D'altra banda tenim el **rom**, una beguda alcohòlica que també s'obté a través de la canya de sucre. El rom es fabricava gràcies a la melassa, un líquid negre que s'aconseguia després de bullir el suc de la canya. Es tractava d'un líquid residual que no servia per fer el sucre.

La canya de sucre no és una planta d'Amèrica. Era coneguda a la Xina des de l'antiquitat i va ser introduïda al Carib per Cristòfor Colom el 1493, on el clima tropical va afavorir el seu creixement.

Can Cristòfol

Abat Deàs, 3

Construïda el 1870 representa l'exponent més ric d'**arquitectura neoclàssica** de Sant Pol. De gran qualitat artística i amb diferents estils, mostra una mescla de tot allò que els seus propietaris havien vist i desitjat. Es tracta d'una construcció amb planta baixa i dos pisos, amb una torre mirador amb cúpula—que només s'observa des del carrer del darrera (Manzanillo).

La façana s'organitza segons els manuals vigents de l'època amb els ordres clàssics superposats a les columnes: jònic al pis superior i dòric al pis principal, els murs de color són ricament ornamentats mitjançant estucs i encoixinats. També trobem elements decoratius de terrissa, així com forjats a les reixes i baranes dels balcons. Al pis superior els balcons són individuals, tots ells amb volada de pedra natural. I al balcó principal hi ha un escut amb les lletres que corresponen a les inicials del nom del propietari, Cristòfol Panadero, i amb la data de l'any de construcció de l'edifici: "C.P. 1870".

Cristòfol Panadero Tarré (1835-1910) vivia a Sagua de Tánamo (zona est, com Santiago de Cuba), on hi tenia un negoci que li anava més que bé.

Estava casat amb **Rosa Casellas Ferrer**, ella va tornar a Sant Pol per establir-s'hi amb els seus fills. I en Cristòfol, que anava i venia d'aquí cap allà, ho feu el 1894.

Del 1895 al 1987 va ser alcalde, i va ser durant el seu mandat que es va aprovar el projecte per substituir l'enllumenat públic de petroli per l'elèctric. Tenia una vida molt integrada a la vila.

El Centre

Consolat de Mar, 49

Va néixer com a establiment modest, que s'afegí a un Sant Pol treballador de pescadors i terrassans que trobaven l'oci els caps de setmana en dos locals desbarjo, el **Círculo Recreativo** i a un local de carrer Nou obert per la família Serra. El nou establiment el va fundar en **Ramon Roura**, que acabava d'arribar de Califòrnia.

El 1888 local pren un nou impuls, quan un grup de santpolencs de bona posició el converteixen en seu social de les seves activitats. Es crea una entitat catalanista, el **Centre Català de Sant Pol**, amb socis i vinculada al Centre Català de Barcelona. Les activitats es multipliquen i seran sobretot socials (reunions), culturals (coral, teatre), benèfiques (ajudaven a malalts i repartien menjar i béns) i força polítiques.

Sant Pol queda dividit entre els clients de la **Puda** (classe mitjana, treballadora i sobretot pescadora) i els del **Centre** (alta posició, de dretes i influència social i política). L'establiment era ample i tenia planta baixa i pis, amb dependències de cafè, salons, sales de joc... El 1892 compren la casa del davant (actual Centre Cultural i d'Esbarjo) per ampliar les instal·lacions i fer una sala d'espectacles per potenciar el grup de teatre i fer funcions obertes al públic. El Centre Cultural i d'Esbarjo segueix actiu (generalment ha estat una sala de teatre i cinema), però el Cafè del Centre va tancar el 2017.

En **Ramon Roura** vivia amb el seu germà Agustí a Montevideo i treballava a una empresa de construcció naval juntament amb altres companys. Amb la guerra civil d'Uruguai un grup d'ells decidí anar a Califòrnia, on es deia que hi havia futur. Un cop allà uns s'hi van quedar, d'altres es van escampar per Nord Amèrica i d'altres tornaren a casa. En Ramon va tornar a Sant Pol, es casà amb la **Maria Paulis Roura** (la *Teta del Centre*) i creà l'establiment d'hostaleria per tirar endavant. La Maria era la germana gran de la Josefa, casada amb l'emigrant ja retornat Victoriano Sauletada, i d'en **Magi Paulis Roura**, àlies *senyor Maginet*, que en retornar de l'Havana va ser alcalde de Sant Pol i que formava part de la Germandat de Sant Josep i de la Societat de Salvament de Sant Pol. En Magi va comprar part del terreny de Can Reig a la família Tobella (al carrer Roger de Flor que, aleshores, era el carrer Puerto Rico) i s'hi va fer construir la vivenda.

Les noves escoles

Santa Clara, 2

Foren finançades, majoritàriament, per 4 mecenes tots ells **americanos**: en **Ramon Planiol Claramunt** i en **Jaume Roca Vivas**, els dos tornats de Cuba i amb fortunes, propietats i negocis, i els germans **Francesc i Salvador Roca Pagés**, banquers adinerats que seguien a Buenos Aires i que des de l'Argentina mantenien una relació molt fluida amb els seus parents de Sant Pol.

Al segle XIX, la situació de les escoles de molts pobles no era gaire bona. L'any 1857 l'Estat espanyol va decretar l'educació universal i gratuïta, però no hi hagué suficients diners per construir totes les escoles necessàries. L'ajuda dels indians va ser molt important, perquè va permetre construir noves escoles i reformar-ne d'altres.

La construcció data del 1907-1910. És d'Ignasi Mas Morell i està considerada l'obra més interessant de la seva primera època, tot i que avui l'edifici apareix mutilat a causa de les destruccions produïdes durant la Guerra Civil, que es van destruir les figures de la Verge i l'àngel que decoraven la façana. Aquestes figures havien estat una donació de l'esposa d'en Ramon Planiol, la senyora **Clara Padilla**, fet pel qual al carrer se li va posar el nom de Santa Clara.

L'edifici té una planta baixa irregular amb un pati interior, amb un cos elevat en dels angles (l'antiga casa del mestre) que li atorga un aspecte monumental i que està coronat per un estilitzat pinacle cònic, revestit de ceràmica vidriada policroma i acabat en paral·lamps. A nivell decoratiu cal destacar el sòcol de còdols amb pedres i petxines incrustades, així com les faixes de rajola de València vidrada de color bru que apareixen als gerros, que coronen les pilastres i la teulada, i el trencadís. Les escoles estaven dividides per un mur que separava l'escola de les nenes de la dels nens, en dos edificis simètrics, amb dues portes d'accés i dos patis independents. Va ser l'escola de Sant Pol des del 1910 fins el 25 de gener del 1975.

L'arquitecte no va voler cobrar pel projecte (motiu pel qual el van nomenar arquitecte municipal honorari) i fins i tot el va retocar, doncs inicialment les escoles no tenien colomar (la part que hi ha entre la casa del mestre i el pinacle).

Ajuntament de Sant Pol de Mar

santpol.cat

@ajsantpol

Fonts consultades:
Arxiu Municipal de Sant Pol de Mar
Ajuntament de Sant Pol de Mar. **Pla especial de protecció d'edificis i elements**
Xarxa de Municipis Indians. **Indians**. 2015
Sauleda Parés, Pere i Sauleda Parés, Jordi. **El Sant Pol de l'avi**. Sant Pol de Mar, 1999-2000
Sauleda Parés, Pere i Sauleda Parés, Jordi. **El Sant Pol d'ahir i de sempre. El Tren i la Punta**, Sant Pol de Mar, 2006
Sauleda Parés, Pere i Sauleda Parés, Jordi. **El Sant Pol d'ahir i de sempre. El senyor Ramonet i el Sant Pol del seu temps**. Sant Pol de Mar, 2007
Sauleda Parés, Pere i Sauleda Parés, Jordi. **El Sant Pol d'ahir i de sempre. Altres apunts i retalls**. Sant Pol de Mar, 2018
M. Rosa Roura i Ferrer. **Sant Pol de Mar, Patrimoni arquitectònic**. 2010
Penya Xindries, web oficial: **penyaxindries.cat**

Can Norbert

Manzanillo, 67

És la casa que Pau Simon Vives va fer construir per al seu fill Agustí Simon. En Norbert Simon Oliva era el besnét de Pau Simon. Es tracta d'una casa orientada al mar, adossada per un costat a una altra casa i la resta voltada de jardí. És de planta baixa, elevada respecte del terra i amb un petit garatge; un primer pis i coberta plana de rajola. La façana principal, **d'estil neoclàssic**, es caracteritza pel petit frontó de la barana del capcer, per la cornisa motllurada i pels balcons i ampits de les finestres amb balustrades de terra cuita.

Pau Simon Vives va néixer al núm. 8 de La Riera. Amb 27 anys es feu voluntari de l'exèrcit i, el següent any, l'enviaren a Cuba. A més de fer de militar també feu d'home de negocis. Al poc temps d'arribar a Santiago de Cuba va muntar una fàbrica de terrissa, que produïa tot tipus de productes: taules, totxos per a la construcció, cassoles... Després compraria una gran extensió de terreny per a dedicar-se a la producció de tabac. El 1879 tornà de Cuba, amb 51 anys, i va comprar una casa a Barcelona, tot i que s'empadronà a Sant Pol de Mar. Va posar a treballar els diners que havia fet a Cuba fent inversions, la més forta de totes: la compra del terreny de La Punta. Mentrestant, al carrer Manzanillo, començava a construir la casa per al seu fill Agustí Simon, Can Norbert.

Agustí Simon va néixer a Cuba i amb 6 anys vingué cap aquí amb el seu pare, on vivia entre Barcelona i Sant Pol. Quan Pau Simon va morir li va deixar tota la seva herència i, amb aquests, també les responsabilitats. Amb 23 anys, l'Agustí es va fer càrrec de l'execució del projecte de La Punta. Era culte, pioner i un home de futur. Tenia una gran biblioteca i sabia tocar el piano. Va ser el primer santpolenc en tenir cotxe, un dels que funcionava amb gasolina, i també tenia dues motos, una d'elles amb sidecar. Era aficionat a la bicicleta, a la fotografia, va portar el primer gramòfon a Sant Pol, es va comprar una màquina de projectar cinema, i usava màquina d'escriure... tot això era a finals del segle XIX, principis del XX.

El Tabac

Era utilitzat pels pobles indígenes per fer rituals religiosos. Va ser descobert pels europeus l'any 1492 quan dos mariners espanyols exploraven l'interior de l'illa de Cuba. Aquests dos mariners van observar que els indígenes fumaven unes fulles seques que desprenien una olor estranya. Ben aviat l'hàbit de fumar es va posar de moda a Catalunya i molts catalans es van dedicar a aquest negoci. L'elaboració del tabac es feia en dues fases: el conreu de la planta a les plantacions, conegudes a Cuba amb el nom de vegas, i la producció de tabac a les fàbriques. Els homes podien fumar el tabac de diverses maneres. Els més pobres enrotllaven les fulles seques en cigars o **havans**, i els més rics el fumaven amb pipes fetes amb fusta o fang. Les **pipes** s'elaboraven a Catalunya i s'exportaven a Cuba.

El Ferrocarril

La construcció del ferrocarril a Catalunya va ser possible gràcies a diverses empreses promogudes per indians. El primer tren que es va inaugurar a l'Estat espanyol va ser a la colònia de Cuba el 1837 i va unir la capital de l'illa, l'Havana, amb la regió de Güines. Es tractava de la segona línia ferroviària d'Amèrica i la quarta del món. A la península l'any 1848 va circular el primer tren, que unia les ciutats de Barcelona i Martorel, el qual va ser promogut per l'indià matoroní **Miquel Biada Bunyol**, que també havia participat en la construcció del primer tren a Cuba. El ferrocarril arribà a Sant Pol el 1859.

La Punta

Avinguda Dr. Furest

El 1880 La Punta comptava amb unes poques cases començant des de la via del tren. Després hi havia el penyal que arribava fins al mar. A prop de la platja hi havia unes casetes que feien de magatzem de pescadors i després van ser el salí de seitons d'en Nofre Oriol.

La Punta, aleshores, era un camí de sorra i pedra que resseguia la costa per permetre que els bous poguessin arribar a la platja del Morè a treure les barques.

La Punta d'en Pau i l'Agustí Simon. Arribà en Pau Simon Vives, de Cuba, i comprà el tros de la Punta des del salí fins al Morè. El 1880 rebé l'autorització de la Comissió Provincial per anar aplanant la Punta.

El projecte de la Punta tenia dos problemes: d'una banda calia fer-hi arribar l'aigua i, de l'altra, es patia perquè el mar no s'empassés els terrenys aplanats, així que es va aixecar un mur de protecció que marcaria la frontera entre la platja i el passeig. I també preveia el tancament dels terrenys per a fer-hi edificacions i jardins privats, però l'ajuntament volia una zona pública arran de platja per si hi havia algun naufragi o contratemps que els pescadors hi poguessin arribar ràpidament per terra.

En Pau Simon morí el 1898 i el projecte l'heretà el seu fill Agustí Simon. El 1897 la Punta ja tenia aigua, estava mig aplanada i es dividí en parcel·les i en començà la venda a diferents famílies. A partir de la cantonada fins a gairebé el Morè l'Agustí ho vengué tot a en Modest Furest Roca.

La Punta del Dr. Furest. El 1918 en Modest Furest Roca, després d'haver marxat a estudiar la carrera de medicina, tornà a Sant Pol per quedar-s'hi, casat i amb forts vincles a les terres gironines, on fundà l'empresa Vichy Catalán a Caldes de Malavella (planta embotelladora d'aigua amb propietats mineromedicinales). El 1922 encarregà el projecte de la Punta a l'arquitecte Ignasi Mas Morell. Projectà uns banys, teatre, cinema, hotels i altres centres desbarjo, fins i tot un gimnàs. D'aquest projecte en naixeria l'Amor social com a entitat benèfica i cultural i l'hotel Parador de La Maresma. I aprofitant els balcons del passeig també es van construir cases d'estueig.

Les Havaneres

Malgrat que les havaneres tenen origen cubà, eren més populars a Catalunya que a Cuba, on era un gènere musical poc conegut. A Cuba les havaneres no eren cantades sinó que els músics les interpretaven perquè el públic les ballés. L'havanera va ser un ball de saló anomenat **contradanzas cubana**, que va néixer a Anglaterra, va passar a França i després a Espanya, on els comerciants de la metròpoli la van portar a Cuba. A l'illa els músics cubans la van modificar i, al llarg el s. XIX, van incorporar la música dels esclaus negres i van canviar-li el ritme. Aquest fenomen, anomenat criollització, va donar lloc a les havaneres tal i com avui les coneixem.

Quan les havaneres van arribar a Catalunya eren conegudes amb el nom d'**americanes** i es van difondre a través de la sarsuela (espectacle teatral molt popular el segle XIX, on els actors cantaven i interpretaven a la vegada) i a través dels plecs de canya i cordill (impressos que narraven històries fantàstiques, explicaven fets i recollien les cançons de moda. En un principi formaven un plec, un foli plegut que es penjava d'un cordill i a les places o llocs públics dels pobles). Entre 1940 i 1950 el costum de cantar havaneres anava a la baixa fins que es van publicar dos llibres per evitar que aquest tipus de cançó no es perdés i, a partir de llavors, l'havanera va passar de la taverna a l'escenari.

A Sant Pol des de l'any 2003, la segona quinzena d'agost, s'organitza **FIRAMAR**. Inclou un conjunt d'activitats, totes elles relacionades amb el mar, que es poden classificar en diferents parts: la part lúdica i festiva és el **Festival d'Havaneres**, un acte multitudinari que genera gran expectació per part de tothom, vilatans i visitants. A cada edició hi participen grups de qualitat contrastada. Des de l'any 2009 dins del FIRAMAR se celebra el **Concurs de composició d'havaneres de Catalunya**, únic al nostre país. Firamar està organitzada per la Penya Xindries amb la col·laboració de l'associació A Tot Drap i de l'ajuntament.